

III

(Ettevalmistavad aktid)

NÕUKOGU

NÕUKOGU ESIMESE LUGEMISE SEISUKOHT (EL) nr 6/2013

eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (uuesti sõnastatud)

Nõukogu poolt vastu võetud 6. juunil 2013

(2013/C 179 E/01)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 78 lõike 2 punkti f,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust ⁽¹⁾,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust ⁽²⁾,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ⁽³⁾

ning arvestades järgmist:

(1) Nõukogu 27. jaanuari 2003. aasta direktiivi 2003/9/EÜ, millega sätestatakse varjupaigataotlejate vastuvõtu miinimumnõuded ⁽⁴⁾, tuleb teha mitmeid olulisi muudatusi. Selguse huvides tuleks nimetatud direktiiv uuesti sõnastada.

(2) Ühine varjupaigapoliitika, sealhulgas Euroopa ühine varjupaigasüsteem, on osa Euroopa Liidu eesmärgist luua järk-järgult vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev

ala, mis on avatud isikutele, kes neist sõltumatute asjaolude tõttu taotlevad õiguspäraselt kaitset liidus. See poliitika peaks juhinduma solidaarsuse ja vastutuse, sealhulgas selle rahalise mõju õiglase jagamise põhimõttest liikmesriikide vahel.

(3) Oma erakorralisel kohtumisel Tamperes 15. ja 16. oktoobril 1999 otsustas Euroopa Ülemkogu püüelda sellise Euroopa ühise varjupaigasüsteemi loomise poole, mis põhineb pagulasseisundit käsitleva 28. juuli 1951. aasta Genfi konventsiooni, mida on täiendatud 31. jaanuari 1967. aasta New Yorgi protokolliga (edaspidi „Genfi konventsioon“), täielikul kohaldamisel, kinnitades sellega tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte järgimise. Euroopa ühise varjupaigasüsteemi loomise esimene etapp viidi lõpule aluslepingutega ettenähtud asjaomaste õigusaktide vastuvõtmise teel, mille raames võeti vastu ka direktiiv 2003/9/EÜ.

(4) Euroopa Ülemkogu võttis oma 4. novembri 2004. aasta kohtumisel vastu Haagi programmi, milles seati vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal rakendatavad eesmärgid aastateks 2005-2010. Sellega seoses kutsuti Haagi programmis Euroopa Komisjoni üles lõpetama esimese etapi õigusaktide hindamine ning esitama teise etapi õigusaktid ja meetmed Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

(5) Ülemkogu võttis oma 10.-11. detsembri 2009. aasta kohtumisel vastu Stockholmi programmi, milles kinnitati veel kord pühendumust kohustusele luua 2012. aastaks kaitse ja solidaarsuse ühine ala, mis põhineb ühisel varjupaigamenetlusel ja rahvusvahelise kaitse saanud isikute ühesugusel seisundil ning mille aluseks oleksid ranged kaitseõuded ning õiglased ja tõhusad menetlused. Samuti nähakse Stockholmi programmiga ette, et on äärmiselt oluline kohaldada isikutele samaväärseid vastuvõtutingimusi olenemata sellest, millises liikmesriigis nad rahvusvahelise kaitse taotluse esitavad.

⁽¹⁾ ELT C 317, 23.12.2009, lk 110, ja ELT C 24, 28.1.2012, lk 80.

⁽²⁾ ELT C 79, 27.3.2010, lk 58.

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi 7. mai 2009. aasta seisukoht (ELT C 212 E, 5.8.2012, lk 348) ja nõukogu 6. juuni 2013. aasta esimese lugemise seisukoht. Euroopa Parlamendi ... seisukoht (Euroopa Liidu Teatajas seni avaldamata) ja nõukogu ... otsus.

⁽⁴⁾ ELT L 31, 6.2.2003, lk 18.

- (6) Kasutada tuleks Euroopa Pagulasfondi ja Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiameeti vahendeid, et piisavalt toetada liikmesriikide jõupingutusi Euroopa ühise varjupaigasüsteemi teises etapis kehtestatud nõuete rakendamisel, eelkõige nende liikmesriikide jõupingutusi, kelle varjupaigasüsteem on eelkõige riigi geograafilise asendi või demograafilise olukorra tõttu sattunud erilise ja ebaproportsionaalse surve alla.
- (7) Pidades silmas esimese etapi õigusaktide rakendamise hindamise tulemusi, on praeguses etapis asjakohane kinnitada direktiivi 2003/9/EÜ aluspõhimõtteid, et tagada rahvusvahelise kaitse taotlejate (edaspidi „taotlejad“) vastuvõtutingimuste parandamine.
- (8) Taotlejate võrdse kohtlemise tagamiseks kogu liidus peaks direktiivi kohaldama rahvusvahelise kaitse taotluste menetluste kõikide etappide ja liikide suhtes, kõikides taotlejaid vastuvõtvates kohtades ja asutustes ning niikaua kuni taotlejatel on lubatud viibida asjaomase liikmesriigi territooriumil taotlejana.
- (9) Liikmesriigid peaksid käesoleva direktiivi kohaldamisel püüdma täielikult tagada lapse parimate huvide ja perekonna ühtsuse põhimõtete täitmise vastavalt Euroopa Liidu põhiõiguste hartale, ÜRO 1989. aasta lapse õiguste konventsioonile ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonile.
- (10) Käesoleva direktiivi reguleerimisalasse kuuluvate isikute kohtlemisel on liikmesriigid seotud kohustustega, mis tulenevad rahvusvahelistest õigusaktidest, millega nad on ühinenud.
- (11) Taotlejate vastuvõtmisele tuleks sätestada nõuded, mis oleksid piisavad, et tagada taotlejatele kõikides liikmesriikides inimväärne elatustase ning võrreldavad elutingimused.
- (12) Taotlejate vastuvõtutingimuste ühtlustamine peaks aitama piirata taotlejate edasist liikumist ühest liikmesriigist teise erinevuste tõttu nende vastuvõtutingimustes.
- (13) Selleks et tagada kõikide rahvusvahelise kaitse taotlejate võrdne kohtlemine ja kooskõla liidu kehtivate varjupaigalaste õigusaktidega, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011 direktiiviga 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule⁽¹⁾, on asjakohane laiendada käesoleva direktiivi reguleerimisala selliselt, et see hõlmaks ka täiendava kaitse taotlejaid.
- (14) Erivajadustega isikute vastuvõtmine peaks olema siseriiklike ametiasutuste esmane eesmärk, et tagada selliste isikute vastuvõtmisel spetsiaalselt nende vastuvõtu erivajaduste arvesse võtmine.
- (15) Taotlejate kinnipidamist tuleks kohaldada kooskõlas põhimõttega, et isikut ei või kinni pidada üksnes selle alusel, et ta taotleb rahvusvahelist kaitset, eelkõige kooskõlas liikmesriikide rahvusvaheliste õiguslike kohustustega ja Genfi konventsiooni artikliga 31. Taotlejaid võib kinni pidada ainult käesoleva direktiiviga ette nähtud väga selgelt kindlaksmääratud erandlike asjaolude korral ning lähtuma nii sellise kinnipidamise viisi kui ka eesmärgi puhul vajaduse ja proportsionaalsuse põhimõttest. Kui taotlejat peetakse kinni, peaks tal olema tõhus juurdepääs vajalikele menetlustagatistele, näiteks õiguskaitsvahendile siseriiklikus kohtus.
- (16) Nõuetekohase hoolsuse põhimõtte eeldab kinnipidamise alustega seotud administratiivmenetluste korral vähemalt seda, et liikmesriik võtab konkreetseid ja asjakohaseid meetmeid, tagamaks, et kinnipidamise aluste kontrollimiseks vajalik aeg on võimalikult lühike ning on reaalne võimalus viia kontrollimine läbi võimalikult kiiresti. Kinnipidamine ei tohi ületada aega, mida on mõistlikult vaja asjakohaste menetluste lõpule viimiseks.
- (17) Käesolevas direktiivis sätestatud kinnipidamise alused ei piira muude kinnipidamise aluste, sealhulgas kriminaalmenetluse raames siseriikliku õiguse kohaste kinnipidamisaluste kohaldamist, mis ei ole seotud kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotlusega.
- (18) Kinnipeetud taotlejaid tuleks kohelda täielikult inimväärlikust austades ja nende vastuvõtmisel tuleks spetsiaalselt arvesse võtta nende vajadusi selles olukorras. Eelkõige peaksid liikmesriigid tagama ÜRO 1989. aasta lapse õiguste konventsiooni artikli 37 kohaldamise.

⁽¹⁾ ELT L 337, 20.12.2011, lk 9.

- (19) Võib esineda juhtumeid, kus teatavaid vastuvõtutagatise ei ole isiku kinnipidamise korral näiteks kinnipidamisasutuse geograafilise asukoha või spetsiifilise struktuuri tõttu võimalik praktikas kohe tagada. Siiski peaks neist tagatistest tehtavad võimalikud erandid olema ajutised ja neid tuleks kohaldada üksnes käesolevas direktiivis sätestatud asjaolude korral. Erandeid tuleks kohaldada üksnes erakorraliste asjaolude korral ja need peaksid olema nõuetekohaselt põhjendatud, võttes arvesse iga juhtumiga seonduvaid asjaolusid, sealhulgas kohaldatava erandi raskusastet, selle kestust ja mõju asjaomasele taotlejale.
- (20) Selleks et tagada paremini taotlejate kehaline ja vaimne puutumatus, peaks nende kinnipidamine olema viimane abinõu ja seda võib kohaldama alles siis, kui kõik muud alternatiivsed vabadusekaotust mittehõlmavad kinnipidamismeetmed on nõuetekohaselt läbi vaadatud. Mis tahes alternatiivne kinnipidamismeede peab austama taotlejate põhilisi inimõigusi.
- (21) Selleks et tagada kooskõla menetlustagatistega, mis seisnevad võimaluses võtta ühendust õigusabi andvate organisatsioonide või isikurühmadega, tuleks jagada teavet selliste organisatsioonide ja isikurühmade kohta.
- (22) Kui otsustatakse elukoha valiku üle, peaksid liikmesriigid võtma nõuetekohaselt arvesse lapse parimaid huvisid ning samuti taotleja konkreetset olukorda, kui ta on liikmesriigis juba viibivate pereliikmete või muude lähisugulaste ülalpidamisel, näiteks vallalised alaealised õed ja vennad.
- (23) Taotlejate iseseisva toimetuleku soodustamiseks ja suurte erinevuste vähendamiseks liikmesriikide vahel on hädavajalik sätestada selged eeskirjad taotlejate tööturule juurdepääsu kohta.
- (24) Selleks et tagada taotlejatele antava materiaalse toe kooskõla käesolevas direktiivis sätestatud põhimõtetega, on vaja, et liikmesriigid määraksid sellise toe taseme kindlaks asjakohaste näitajate alusel. See ei tähenda, et ettenähtud summa peaks olema võrdne riigi kodanikele ettenähtud summaga. Liikmesriigid võivad võimaldada taotlejatele oma kodanikega võrreldes vähemsoodsat kohtlemist, nagu on käesolevas direktiivis määratletud.
- (25) Vastuvõtusüsteemi kuritarvitamise võimalikkust tuleks piirata, täpsustades asjaolud, mille korral võib taotlejate materiaalseid vastuvõtutingimusi kitsendada või tühistada, tagades samal ajal kõikidele taotlejatele inimväärse elatus-taseme.
- (26) Tagada tuleks siseriiklike vastuvõtusüsteemide ja liikmesriikide vahel taotlejate vastuvõtmise vallas tehtava koostöö tõhusus.
- (27) Pädevaid ametiasutusi tuleks julgustada kasutama taotlejate vastuvõtmisel rohkem omavahelist kooskõlastamist ning seepärast tuleks edendada kohalike kogukondade ja majutuskeskuste vahel harmoonilisi suhteid.
- (28) Liikmesriikidel peaks olema õigus kehtestada või säilitada soodsamad sätted kolmandate riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute suhtes, kes paluvad liikmesriigilt rahvusvahelist kaitset.
- (29) Samuti kutsutakse liikmesriike üles kohaldama käesoleva direktiivi sätteid seoses menetlustega, mille raames otsustatakse muus kui direktiivis 2011/95/EL sätestatud vormis antava kaitse taotluste üle.
- (30) Käesoleva direktiivi rakendamist tuleks hinnata korrapärase ajavahemike tagant.
- (31) Kuna käesoleva direktiivi eesmärki, nimelt taotlejate vastuvõtu nõuete kehtestamine liikmesriikides, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada ning käesoleva direktiivi ulatuse ja toime tõttu on seda parem saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (32) Kooskõlas liikmesriikide ja komisjoni 28. septembri 2011. aasta ühise poliitilise avaldusega selgitavate dokumentide kohta ⁽¹⁾ kohustuvad liikmesriigid lisama põhjendatud juhtudel ülevõtmismeetmeid käsitlevale teatele ühe või mitu dokumenti, milles selgitatakse seost direktiivi komponentide ja ülevõtvate siseriiklike õigusaktide vastavate osade vahel. Käesoleva direktiivi puhul leiab seadusandja, et selliste dokumentide edastamine on põhjendatud.

⁽¹⁾ ELT C 369, 17.12.2011, lk 14.

- (33) ELi lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule (ELi toimimise leping) lisatud protokoll nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artiklite 1 ja 2 ning artikli 4a lõike 1 kohaselt, ja ilma et see piiraks nimetatud protokoll artikli 4 kohaldamist, ei osale Ühendkuningriik ja Iirimaa käesoleva direktiivi vastuvõtmisel ning see ei ole nende suhtes siduv ega kohaldatav.
- (34) ELi lepingule ja ELi toimimise lepingule lisatud protokoll nr 22 (Taani seisukoha kohta) artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva direktiivi vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.
- (35) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse iseäranis Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid. Eelkõige püütakse käesoleva direktiiviga

tagada inimväärikuse täielik austamine ning edendada kõnealuse harta artiklite 1, 4, 6, 7, 18, 21, 24 ja 47 kohaldamist ja sellest tuleks lähtuda ka direktiivi rakendamisel.

- (36) Käesoleva direktiivi siseriikliku õigusesse ülevõtmise kohustus peaks piirduma sätetega, mille sisu on võrreldes direktiiviga 2003/9/EÜ muutunud. Kohustus võtta üle muutmata sätteid tuleneb nimetatud direktiivist.
- (37) Käesolev direktiiv ei tohiks piirata liikmesriikide kohustusi seoses direktiivi 2003/9/EÜ siseriikliku õigusesse ülevõtmise tähtajaga nagu see on sätestatud II lisa B osas,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

I PEATÜKK

EESMÄRK, MÕISTED JA REGULEERIMISALA

Artikkel 1

Eesmärk

Käesoleva direktiivi eesmärk on sätestada liikmesriikides rahvusvahelise kaitse taotlejate (edaspidi „taotlejad”) vastuvõtu nõuded.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „rahvusvahelise kaitse taotlus” – rahvusvahelise kaitse taotlus direktiivi 2011/95/EL artikli 2 punkti h tähenduses;
- b) „taotleja” – kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse, mille suhtes ei ole lõplikku otsust veel tehtud;
- c) „pereliikmed” – järgmised taotleja pereliikmed, kes viibivad rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise ajal samas liikmesriigis, eeldusel et perekond oli olemas juba päritoluriigis:

— taotleja abikaasa või temaga püsivas suhtes olev vabaabielukaaslane, kui asjaomase liikmesriigi õiguse või tava kohaselt koheldakse vabaabielupaare kolmandate

riikide kodanikke käsitlevate õigusaktide alusel võrdväärselt abielus paaridega;

— esimeses taandes osutatud paaride või taotleja alaealsed lapsed tingimusel, et nad ei ole abielus, sõltumata sellest, kas siseriikliku õiguse tähenduses on nad sündinud abielust või väljaspool abielu või on nad lapsendatud;

— taotleja isa, ema või asjaomase liikmesriigi õiguse või tavade kohaselt taotleja eest vastutav täiskasvanu, kui taotleja on alaealine ja ei ole abielus;

d) „alaealine” – alla 18aastane kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik;

e) „saatjata alaealine” – alaealine, kes saabub liikmesriigi territooriumile tema eest asjaomase liikmesriigi õiguse või tavade kohaselt vastutava täiskasvanuta, niikaua kui selline täiskasvanu ei ole teda tegelikult oma hoole alla võtnud; see mõiste hõlmab ka alaealist, kes on jäänud saatjata pärast sisenemist liikmesriikide territooriumile;

f) „vastuvõtutingimused” – nende meetmete täielik kogum, mida liikmesriigid tagavad taotlejatele kooskõlas käesoleva direktiiviga;

- g) „materiaalsed vastuvõtutingimused” – vastuvõtutingimused, mis hõlmavad majutust, toitu ja rõivaid, mida antakse loonusena või rahaliste toetuste või kupongidena või nende kolme kombinatsioonina, ning päevaraha;
- h) „kinnipidamine” – liikmesriigi korraldusel taotleja hoidmine teatavas kohas, kus taotlejalt on võetud liikumisvabadus;
- i) „majutuskeskus” – mis tahes koht, mida kasutatakse taotlejate kollektiivseks majutamiseks;
- j) „esindaja” – isik või organisatsioon, kelle pädevad ametiasutused on määranud selleks, et aidata ja esindada saatjata alaealist käesoleva direktiiviga ettenähtud menetlustes eesmärgiga tagada lapse parimate huvide kaitse ja teostada vajaduse korral alaealise nimel õigus- ja teovõimet. Kui esindajaks on määratud organisatsioon, nimetab ta isiku, kes vastutab asjaomase saatjata alaealise suhtes selle esindaja ülesannete täitmise eest käesoleva direktiivi kohaselt;
- k) „vastuvõtu erivajadustega taotleja” – vastavalt artiklile 21 haavatav isik, kes vajab käesolevas direktiivis sätestatud õiguste kasutamiseks ja selles sätestatud kohustuste täitmiseks spetsiaalseid tagatiseid.

Artikkel 3

Reguleerimisala

1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse kõikide kolmandate riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute suhtes, kes esitavad

liikmesriigi territooriumil, sealhulgas piiril, territoriaalvetes või transiiditsoonis, rahvusvahelise kaitse taotluse, niikaua kuni neil on lubatud viibida sellel territooriumil taotlejana, ning samuti nende pereliikmete suhtes, kui nad on vastavalt siseriiklikule õigusele selle rahvusvahelise kaitse taotlusega hõlmatud.

2. Käesolevat direktiivi ei kohaldata liikmesriikide välisesindustele diplomaatilise või territoriaalse varjupaiga taotluste esitamise juhtude suhtes.

3. Käesolevat direktiivi ei kohaldata, kui kohaldatakse nõukogu 20. juuli 2001. aasta direktiivi 2001/55/EÜ (miinimumnõuete kohta ajutise kaitse andmiseks ümberasustatud isikute massilise sissevoolu korral ning meetmete kohta liikmesriikide jõupingutuste tasakaalustamiseks nende isikute vastuvõtmisel ning selle tagajärgede kandmisel) ⁽¹⁾.

4. Liikmesriigid võivad otsustada kohaldada käesolevat direktiivi seoses menetlustega, mille raames otsustatakse muus kui direktiivist 2011/95/EL tulenevas vormis antava kaitse taotluste rahuldamine.

Artikkel 4

Soodsamad sätted

Liikmesriigid võivad kehtestada või säilitada soodsamad sätted taotlejate ja nende lähisugulaste vastuvõtutingimuste kohta olukorras, kus lähisugulased viibivad samas liikmesriigis ja on taotleja ülalpidamisel, või humanitaarsetel põhjustel, kui need sätted on käesoleva direktiiviga kooskõlas.

II PEATÜKK

ÜLDSÄTTED VASTUVÕTUTINGIMUSTE KOHTA

Artikkel 5

Teave

1. Liikmesriigid teatavad taotlejatele mõistliku aja jooksul, mis ei ületa 15 päeva alates rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisest, vähemalt mis tahes kehtestatud hüvistest ning vastuvõtutingimustega seotud kohustustest, mida nad peavad täitma.

Liikmesriigid tagavad, et taotlejatele antakse teavet organisatsioonide või isikurühmade kohta, kes annavad konkreetset õigusabi, ning organisatsioonide kohta, kes võivad anda neile abi või teavet seoses olemasolevate vastuvõtutingimustega, kaasa arvatud tervishoiuga.

2. Liikmesriigid tagavad, et lõikes 1 osutatud teavet antakse kirjalikult keeles, millest taotleja aru saab või millest ta kõigi

eelduste kohaselt aru saab. Vajaduse korral võib seda teavet anda ka suuliselt.

Artikkel 6

Dokumentatsioon

1. Liikmesriigid tagavad, et kolme päeva jooksul pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist antakse taotlejale tema nimeline dokument, mis tõendab tema seisundit taotlejana või kinnitab, et tal on tema taotluse menetlemise või läbivaatamise ajal lubatud viibida liikmesriigi territooriumil.

Kui kõnealuse dokumendi omanikul ei ole lubatud liikmesriigi territooriumil või osal sellest vabalt liikuda, tehakse selle kohta dokumendis märge.

⁽¹⁾ EÜT L 212, 7.8.2001, lk 12.

2. Liikmesriigid võivad käesoleva artikli kohaldamise välis-
tada, kui taotleja on kinni peetud, ja rahvusvahelise kaitse taot-
luse läbivaatamise ajal, kui see esitati piiril, või kui toimub
menetlus otsustamiseks, kas taotluse esitajal on õigus siseneda
liikmesriigi territooriumile. Erijuhtudel võivad liikmesriigid
anda taotlejatele nende rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaat-
tamise ajal muid dokumente, mis on samaväärsed lõikes 1
osutatuga.

3. Lõikes 1 osutatud dokument ei pruugi tõendada taotleja
isikut.

4. Liikmesriigid võtavad vastu meetmed, mida on vaja selleks,
et tagada taotlejatele lõikes 1 osutatud dokument, mis peab
kehtima seni, kuni taotlejal on lubatud viibida asjaomase liik-
mesriigi territooriumil.

5. Liikmesriigid võivad anda taotlejatele reisidokumendi
tõsistel humanitaarsetel põhjustel, mis nõuavad taotleja viibimist
mõnes teises riigis.

6. Liikmesriigid ei kehtesta taotlejatele dokumentide esitamise
suhtes tarbetuid ja ebaproportsionaalseid nõudeid või muid
haldusnõudeid üksnes põhjendusega, et nad on rahvusvahelise
kaitse taotlejad, enne seda, kui nad on andnud neile õigused,
millele neil on käesoleva direktiivi kohaselt õigus.

Artikkel 7

Elukoht ja liikumisvabadus

1. Taotlejad võivad liikuda vabalt vastuvõtva liikmesriigi
territooriumil või kõnealuse liikmesriigi poolt neile määratud
alal. See kindlaksmääratud ala ei mõjuta eraelu puutumatus
ning lubab tagada piisava juurdepääsu kõikidele käesolevast
direktiivist tulenevatele hüvedele.

2. Liikmesriigid võivad avalike huvide või avaliku korraga
seotud põhjustel või vajaduse korral määrata rahvusvahelise
kaitse taotluse kiire menetlemise ja tõhusa järelevalve tagamiseks
kindlaks taotleja elukoha.

3. Liikmesriigid võivad ette näha, et materiaalsete vastuvõtu-
tingimuste pakkumiseks peab taotleja tegelikult elama teatavas

kohas, mille määravad kindlaks liikmesriigid. Selline otsus, mis
võib olla üldist laadi, tuleb teha iga juhtumi puhul eraldi ning
see peab olema ette nähtud siseriikliku õigusega.

4. Liikmesriigid näevad ette võimaluse anda taotlejatele
ajutine luba lahkuda lõigetes 2 ja 3 nimetatud elukohast ja/või
lõikes 1 nimetatud kindlaksmääratud alalt. Otsus tehakse iga
juhtumi puhul eraldi, objektiivsetel alustel ning erapooletult ja
eitava otsuse korral põhjendatakse otsust.

Taotlejalt ei nõuta luba kohtumiseks ameti- ja kohtuasutustega,
kui tema kohaleilmumine neisse on vajalik.

5. Liikmesriigid nõuavad taotlejatelt, et nad teataksid pädeva-
tele ametiasutustele oma kehtiva aadressi ning teataksid võima-
likult kiiresti selle muutumisest.

Artikkel 8

Kinnipidamine

1. Liikmesriigid ei tohi isikut kinni ainult sel põhjusel, et ta
on taotleja vastavalt direktiivile .../.../EL (rahvusvahelise kaitse
seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete
kohta) (*) (1).

2. Liikmesriigid võivad vajaduse korral ja igat juhtumit eraldi
hinnates pidada taotlejat kinni, kui muid leebemaid alternatiiv-
seid sunnimeetmeid ei ole võimalik tõhusalt kohaldada.

3. Taotlejat võib pidada kinni üksnes:

a) selleks, et tuvastada tema isik või kodakondsus või seda
kontrollida;

b) selleks, et määrata kindlaks tema rahvusvahelise kaitse taot-
luse aluseks olevad asjaolud, mida ilma kinnipidamiseta ei
olnud võimalik kindlaks teha, eelkõige juhul, kui on olemas
põgenemise oht;

(*) Dokument 8260/13 [varjupaigamenetluse direktiiv].

(1) ELT L ...

- c) selleks, et otsustada menetluse raames taotleja õiguse üle siseneda riigi territooriumile;
- d) siis, kui ta peetakse kinni Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivis 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel⁽¹⁾ sätestatud tagasisaatmiskorra kohaselt tagasisaatmise ettevalmistamiseks ja/või väljasaatmise läbiviimiseks ning asjaomane liikmesriik saab objektiivsete kriteeriumite alusel, sealhulgas selle alusel, et tal on juba olnud võimalus saada juurdepääs varjupaigamenetlusele, põhjendada, et on olemas piisavalt alust arvata, et ta esitas rahvusvahelise kaitse taotluse üksnes eesmärgiga lükata edasi või nurjata tema tagasisaatmist käsitleva otsuse täideviimist;
- e) siis, kui seda nõuab riikliku julgeoleku või avaliku korra kaitsmine;
- f) vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu ... määruse (EL) nr .../... (millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest) (*)⁽²⁾ artiklile 28.

Kinnipidamise alused sätestatakse siseriiklikus õiguses.

4. Liikmesriigid tagavad, et siseriikliku õigusega on ette nähtud eeskirjad, mis käsitlevad kinnipidamise alternatiive, nagu korrapärane ilmumine ametiasutustesse, rahalise tagatise andmine või keeld lahkuda kindlaksmääratud kohast.

Artikkel 9

Tagatised kinnipeetud taotlejatele

1. Taotleja peetakse kinni võimalikult lühikeseks ajaks ja teda hoitakse kinni ainult seni kuni artikli 8 lõikes 3 sätestatud alusel on kohaldatavad.

Artikli 8 lõikes 3 sätestatud kinnipidamise alustega seonduvates haldusmenetlustes rakendatakse nõuetekohast hoolsust. Haldusmenetlustes esinevad viivitused, mida ei ole põhjendanud taotleja, ei õigusta kinnipidamise jätkamist.

2. Taotleja kinnipidamiseks annab kirjaliku korralduse õigusasutus või haldusasutus. Kinnipidamiskorralduses esitatakse selle aluseks olevad faktilised ja õiguslikud põhjendused.

3. Kui kinnipidamiseks on korralduse andnud haldusasutus, siis näevad liikmesriigid ette kas kinnipidamise õiguspärasuse kiire kohtuliku läbivaatamise ametiülesande korras ja/või taotleja taotlusel. Ametiülesande korras teostatava läbivaatamise puhul vaadatakse kinnipidamise õiguspärasus võimalikult kiiresti läbi alates kinnipidamise algusest. Taotleja esitatud taotlusel teostatava läbivaatamise korral vaadatakse see võimalikult kiiresti läbi pärast asjakohaste menetluste alustamist. Liikmesriigid määravad selleks oma siseriiklikus õiguses kindlaks ajavahemiku, mille jooksul ametiülesande korras teostatav läbivaatamine ja/või taotleja esitatud taotluse alusel teostatav kohtulik läbivaatamine läbi viiakse.

Kui kohtuliku läbivaatamise tulemusel leitakse, et taotleja on õigusevastaselt kinni peetud, vabastatakse asjaomane taotleja viivitamata.

4. Kinnipeetud taotlejat teavitatakse viivitamata kirjalikult keeles, millest ta saab aru või on kõigi eelduste kohaselt võimeline aru saama, kinnipidamise põhjustest ja siseriiklikus õiguses sätestatud menetlustest kinnipidamiskorralduse vaidlustamiseks ning võimalusest taotleda tasuta õigusabi ja esindamist.

5. Õigusasutus vaatab jätkuva vajaduse kinnipidamiseks mõistlike ajavahemike järel läbi ametiülesande korras ja/või asjaomase taotleja taotlusel, eelkõige kui kinnipidamise kestus on pikk, kui teatavaks saavad asjaomased asjaolud või uus teave, mis võivad mõjutada kinnipidamise õiguspärasust.

6. Liikmesriigid tagavad, et lõikes 3 ette nähtud kinnipidamiskorralduse kohtuliku läbivaatamise korral on taotlejal võimalus saada tasuta õigusabi ja esindamist. See hõlmab vähemalt vajalike menetluskohustusdokumentide ettevalmistamist ja õigusasutustes taotleja nimel asja arutamisel osalemist.

Tasuta õigusabi ja esindamist võivad pakkuda siseriikliku õiguse alusel tunnustatud kvalifikatsiooniga isikud, kelle huvid ei ole vastuolus või ei saa olla vastuolus taotleja huvidega.

7. Liikmesriigid võivad samuti ette näha, et tasuta õigusabi ja esindamine tagatakse:

a) üksnes neile, kellel puuduvad piisavad vahendid, ja/või

b) üksnes selliste teenustega, mida osutavad õigusnõustajad või muud nõustajad, kes on siseriikliku õigusega spetsiaalselt määratud taotlejaid abistama ja esindama.

⁽¹⁾ ELT L 348, 24.12.2008, lk 98.

^(*) Dokument 15605/12 [Dublini määrus].

⁽²⁾ ELT L

8. Liikmesriigid võivad samuti:

- a) kehtestada tasuta õigusabi ja esindusteenuse pakkumisele rahalised ja/või ajapiirangud, tingimusel et nendega ei piirata põhjendamatult võimalust saada õigusabi ja esindusteenust;
- b) ette näha, et tasude ja muude kulude osas ei koheldaks õigusabiga seotud küsimustes taotlejaid soodsamalt kui liikmesriigi enda kodanikke.

9. Liikmesriigid võivad nõuda tehtud kulutuste osalist või täielikku korvamist juhul, kui taotleja rahaline olukord on oluliselt paranenud või kui selliste kulutuste tegemine otsustati taotleja esitatud valeandmete põhjal.

10. Õigusabi ja esindamise võimaldamise kord nähakse ette siseriiklikus õiguses.

Artikkel 10

Kinnipidamistingimused

1. Taotleja kinnipidamine toimub üldjuhul spetsiaalsetes kinnipidamisasutustes. Kui liikmesriigil ei ole võimalik pakkuda majutust spetsiaalses kinnipidamisasutuses ja ta peab kasutama majutamist kinnipidamisasutuses, hoitakse kinni peetud taotlejaid tavalistest vangidest lahus ning kohaldatakse käesolevas direktiivis sätestatud kinnipidamistingimusi.

Niivõrd kui see on võimalik hoitakse kinni peetud taotlejaid lahus muudest kolmandate riikide kodanikest, kes ei ole esitanud rahvusvahelise kaitse taotlust.

Kui taotlejaid ei ole võimalik hoida lahus muudest kolmandate riikide kodanikest, tagavad asjaomased liikmesriigid käesolevas direktiivis sätestatud kinnipidamistingimuste kohaldamise.

2. Kinni peetud taotlejatel on võimalus viibida vabas õhus.

3. Liikmesriigid tagavad, et ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametit esindavatel isikutel on võimalus taotlejatega suhelda ja neid külastada privaatsust austavatel tingimustel. Sama võimaluse tagavad nad ka organisatsioonile, kes vastavalt liikmesriigiga

sõlmitud kokkuleppele tegutseb asjaomase liikmesriigi territooriumil ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti nimel.

4. Liikmesriigid tagavad, et pereliikmetel, õigusnõustajatel või nõustajatel ning asjaomase liikmesriigi poolt tunnustatud asjaomaseid valitsusväliseid organisatsioone esindavatel isikutel on võimalus taotlejatega suhelda ja neid külastada privaatsust austavatel tingimustel. Juurdepääsupiiranguid kinnipidamisasutustele võib kehtestada ainult juhul, kui need on siseriikliku õiguse kohaselt objektiivselt vajalikud kinnipidamisasutuse julgeoleku, avaliku korra või haldusjuhtimise eesmärgil, tingimusel et juurdepääsu ei piirata seejuures märkimisväärselt või ei muudeta juurdepääsu päris võimatuks.

5. Liikmesriigid tagavad, et kinni peetud taotlejatele esitatakse süstemaatilisel teavel, milles selgitatakse nende kinnipidamisasutuses kohaldatavaid eeskirjasid ning nende õigusi ja kohustusi keeles, millest nad aru saavad või on kõigi eelduste kohaselt võimelised aru saama. Liikmesriigid võivad nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel ja võimalikult lühikese mõistliku aja jooksul teha erandi sellest kohustusest, juhul kui taotleja on kinni peetud piiril või transiiditsoonis. Nimetatud erand ei kehti direktiivi .../.../EL (*) artiklis 43 osutatud juhtudel.

Artikkel 11

Haavatavate isikute ja vastuvõtu erivajadustega taotlejate kinnipidamine

1. Kinni peetud taotlejate, kes on haavatavad isikud, tervis, sealhulgas vaimne tervis on siseriiklike asutuste esmatähtis mure.

Haavatavate isikute kinnipidamise korral tagavad liikmesriigid regulaarse järelevalve ja piisava toe, võttes arvesse nende isikute eriolukorda, sealhulgas nende tervist.

2. Alaealisi peetakse kinni üksnes äärmusliku abinõuna ja alles pärast seda, kui on kindlaks tehtud, et alternatiivseid leebemaid sunnimeetmeid ei saa tõhusalt kohaldada. Alaealisi peetakse kinni võimalikult lühiajaliselt ning sealjuures tehakse kõik jõupingutused, et kinni peetud alaealised vabastada ja majutada nad alaealistele sobival viisil.

Artikli 23 lõikes 2 kirjeldatud alaealise parimad huvid on liikmesriikide esmatähtis mure.

(*) Artiklis 8 osutatud direktiiv [varjupaigamenetluse direktiiv].

Alaealiste kinnipidamise korral antakse neile võimalus tegeleda vaba aja tegevustega, sealhulgas nende eale kohaste mängude ja harrastustega.

3. Saatjata alaealisi peetakse kinni üksnes erakorralistel asjaoludel. Tehakse kõik jõupingutused, et vabastada kinni peetud saatjata alaealised võimalikult kiiresti.

Saatjata alaealisi ei majutata kunagi kinnipidamisasutuses.

Niivõrd kui see on võimalik majutatakse saatjata alaealised institutsioonides, kus on nendealiste isikute vajadusi arvestav personal ja rajatised.

Saatjata alaealiste kinnipidamise korral tagavad liikmesriigid, et nad majutatakse täiskasvanutest eraldi.

4. Kinnipeetud perekondadele võimaldatakse eraldi majutus, mis tagab piisava privaatsuse.

5. Naissoost taotlejate kinnipidamise korral tagavad liikmesriigid, et neid majutatakse meessoost taotlejatest eraldi, välja arvatud siis, kui nad on pereliikmed ja igaüks neist on sellega nõus.

Esimesest lõigust võib teha erandeid vabaajategevuse või sotsiaalse tegevuse jaoks mõeldud ühiste alade kasutusele, sealhulgas söögikordade pakkumisele.

6. Nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel ja võimalikult lühikese mõistliku aja jooksul võivad liikmesriigid teha erandi lõike 2 kolmandast lõigust, lõikest 4 ja lõike 5 esimesest lõigust, kui taotleja peetakse kinni piiripunktis või transiiditsoonis, välja arvatud direktiivi .../.../EL (*) artiklis 43 osutatud juhtudel.

Artikkel 12

Perekonnad

Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid, et säilitada võimalikult suurel määral nende territooriumil viibiva perekonna ühtsus, kui asjaomane liikmesriik annab taotlejatele majutuse. Selliseid meetmeid rakendatakse taotleja nõusolekul.

Artikkel 13

Arstlik läbivaatus

Liikmesriigid võivad rahvatervisega seotud põhjustel nõuda taotlejatel arstliku läbivaatuse läbimist.

(*) Artiklis 8 osutatud direktiiv [varjupaigamenetluse direktiiv].

Artikkel 14

Alaealiste koolitamine ja haridus

1. Liikmesriigid annavad taotlejate alaealistele lastele ja alaealistele taotlejatele juurdepääsu oma haridussüsteemile sarnastel tingimustel oma kodanikega seniks, kuni väljasaatmis-meedet nende või nende vanemate suhtes ei pöörata tegelikult täitmisele. Sellist haridust võib anda majutuskeskustes.

Asjaomane liikmesriik võib sätestada, et nimetatud juurdepääs peab piirduma üksnes riikliku haridussüsteemiga.

Liikmesriigid ei keela juurdepääsu keskharidusele üksnes põhjendusega, et alaealine on jõudnud täisikka.

2. Juurdepääsu haridussüsteemile ei lükata edasi rohkem kui kolm kuud alates kuupäevast, mil rahvusvahelise kaitse taotlus alaealise nimel esitati.

Alaealistele pakutakse ettevalmistavat koolitust, sealhulgas keelekoolitust, kui see on vajalik, et hõlbustada nende juurdepääsu haridussüsteemile ja selles osalemist, nagu on sätestatud lõikes 1.

3. Kui lõikes 1 osutatud juurdepääs haridussüsteemile ei ole alaealise eriolukorra tõttu võimalik, pakub asjaomane liikmesriik talle muid haridusvõimalusi kooskõlas oma siseriikliku õiguse ja tavaga.

Artikkel 15

Tööhõive

1. Liikmesriigid tagavad taotlejale juurdepääsu tööturule hiljemalt üheksa kuud pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise kuupäeva, kui pädev asutus ei ole esimese astme otsust teinud ja see viivitus ei ole tingitud taotluse esitajast.

2. Liikmesriigid määravad kindlaks tingimused, mille kohaselt anda taotlejale juurdepääs oma tööturule kooskõlas siseriikliku õigusega, tagades samal ajal, et taotlejatel oleks tegelik juurdepääs tööturule.

Tööturupoliitikaga seotud põhjustel võivad liikmesriigid eelista liidu kodanikke ja Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriikide kodanikke ning seaduslikult nende territooriumidel elavaid kolmandate riikide kodanikke.

3. Kui tavapärasel menetluses tehtud eitava otsuse vastu esitatud edasikaebusel on edasilükkav toime, ei tühistata apellatsioonimenetluste ajal juurdepääsu tööturule nii kaua, kuni edasikaebuse kohta tehtud eitavast otsusest on teatatud.

Artikkel 16

Kutseõpe

Liikmesriigid võivad anda taotlejatele juurdepääsu kutseõppele olenemata sellest, kas neil on või ei ole juurdepääs tööturule.

Juurdepääs töölepinguga seotud kutseõppele sõltub sellest, mil määral on taotlejal kooskõlas artikliga 15 juurdepääs tööturule.

Artikkel 17

Materiaalsete vastuvõtutingimuste ja tervishoiu üldised eeskirjad

1. Liikmesriigid tagavad, et materiaalsed vastuvõtutingimused on taotlejatele nende rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise ajal kättesaadavad.

2. Liikmesriigid tagavad, et materiaalsed vastuvõtutingimused võimaldavad taotlejatele piisava elatustaseme, mis tagab neile toimetuleku ja kaitseb nende füüsilist ja vaimset tervist.

Liikmesriigid tagavad, et kõnealune elatustase vastab kooskõlas artikliga 21 haavatavate isikute eriolukorrale ning kinnipeetud isikute olukorrale.

3. Liikmesriigid võivad seada kõikide või mõnede materiaalsete vastuvõtutingimuste ja tervishoiu tagamise eelduseks selle, et taotlejal ei ole küllaldaselt vahendeid oma tervisele vastava ja toimetulekuks vajaliku elatustaseme tagamiseks.

4. Liikmesriigid võivad taotlejalt nõuda, et nad kataksid käesolevas direktiivis ettenähtud materiaalsete vastuvõtutingimuste ja tervishoiu kulud või osaleksid nende katmisel kooskõlas lõikega 3, kui neil on küllaldaselt vahendeid, näiteks kui nad on mõistliku aja jooksul teinud tööd.

Kui selgub, et taotlejal oli ajal, mil tema eest kaeti tema materiaalsete vastuvõtutingimuste ja tervishoiukulud, küllaldaselt vahendeid, et katta nende põhivajaduste kulud ise, võivad liikmesriigid nõuda taotlejalt nende kulude hüvitamist.

5. Liikmesriigid tagavad materiaalsed vastuvõtutingimused rahalise toetuse või kupongidena, mille summa määratakse kindlaks taseme alusel, mis on asjaomase liikmesriigi poolt kas õiguse või tavadega kindlaks määratud selleks, et tagada oma kodanikele piisav elatustase. Liikmesriigid võivad sellega seoses võimaldada taotlejatele oma kodanikega võrreldes vähemsoodsat kohtlemist, eelkõige juhul, kui materiaalset abi antakse osaliselt loonusena või kui nende kodanike puhul kohaldata-va(te) taseme(te)ga püütakse tagada elatustase, mis on käesoleva direktiiviga taotlejatele ette nähtust kõrgem.

Artikkel 18

Materiaalsete vastuvõtutingimuste pakkumise viisid

1. Kui majutust pakutakse loonusena, peaks see toimuma ühes järgmistest vormidest või nende kombinatsioonina:

- a) ruumid, mida kasutatakse taotlejate majutamiseks ajal, mil vaadatakse läbi nende piiril või transiiditsoonis esitatud rahvusvahelise kaitse taotlusi;
- b) majutuskeskused, mis tagavad piisava elatustaseme;
- c) eramud, korterid, hotellid või muud taotlejate majutamiseks kohandatud ruumid.

2. Ilma et see piiraks artiklites 10 ja 11 sätestatud võimalike kinnipidamise eritingimuste kohaldamist, tagavad liikmesriigid seoses käesoleva artikli lõike 1 punktides a, b ja c osutatud majutusega, et:

- a) taotlejatele tagatakse nende pereelu kaitse;
- b) taotlejatel on võimalus suhelda sugulaste, õigusnõustajate või nõustajate ning ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametit ja teisi asjaomaseid siseriiklikke, rahvusvahelisi ja valitsusväliseid organisatsioone esindavate isikutega;

c) pereliikmetele, õigusnõustajatele või nõustajatele ning ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametit ja asjaomase liikmesriigi tunnustatud asjaomaseid valitsusväliseid organisatsioone esindavatele isikutele antakse juurdepääs, et nad saaksid taotlejaid abistada. Seda juurdepääsu võib piirata üksnes seoses kõnealuste ruumide ja taotlejate turvalisusega.

3. Liikmesriigid arvestavad lõike 1 punktides a ja b osutatud ruumides ja majutuskeskustes taotlejate soost ja vanusest tulenevate vajadustega ning haavatavate isikute olukorraga.

4. Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid inimeste kuritarvitamise ja soopõhise vägivalla, sealhulgas seksuaalse väärkohtlemise ja ahistamise ärahoidmiseks lõike 1 punktides a ja b osutatud ruumides ja majutuskeskustes.

5. Liikmesriigid tagavad niivõrd kui see on võimalik, et vastuvõtu erivajadustega täiskasvanud ülalpeetavad taotlejad majutatakse koos täiskasvanud lähisugulastega, kes juba viibivad samas liikmesriigis ja kes vastutavad nende eest asjaomase liikmesriigi õiguse või tavade kohaselt.

6. Liikmesriigid tagavad, et taotlejad viiakse üle ühest majutuskohast teise üksnes vajaduse korral. Liikmesriigid näevad taotlejatele ette võimaluse teavitada oma õigusnõustajaid või nõustajaid oma üleviimisest ja uuest aadressist.

7. Majutuskeskustes töötavad isikud on saanud asjakohast koolitust ning nad on mis tahes teabe puhul, mida nad oma töö käigus saavad, kohustatud järgima siseriiklikus õiguses ettenähtud konfidentsiaalsuse eeskirju.

8. Liikmesriigid võivad kaasata taotlejaid keskuse elanike nõuandekogu või neid esindava nõukoguna materiaalsete vahendite haldamisse ja mittemateriaalsete eluaspektide korraldamisse keskuses.

9. Liikmesriigid võivad nõuetekohaselt põhjendatud erandjuhtudel mõistlikuks ja võimalikult lühikeseks ajaks määrata kindlaks materiaalsete vastuvõtutingimuste üksikasjalikud eeskirjad, mis erinevad käesolevas artiklis ettenähtutest, kui:

a) on vaja hinnata taotleja erivajadusi kooskõlas artikliga 22;

b) tavaolukorras olemasolevad majutusvõimalused on ajutiselt ammendunud.

Kõnealused erinevad tingimused peavad igal juhul katma põhi vajadused.

Artikkel 19

Tervishoid

1. Liikmesriigid tagavad, et taotlejad saavad vajalikke tervishoiuteenuseid, mis hõlmavad vähemalt vältimatut abi ja haiguste ja raskete vaimsete häirete põhiravi.

2. Liikmesriigid tagavad vastuvõtu erivajadustega taotlejatele vajaliku arsti- või muu abi, sealhulgas vajaduse korral asjakohase vaimse tervise ravi.

III PEATÜKK

MATERIAALSETE VASTUVÕTUTINGIMUSTE KITSENDAMINE VÕI TÜHISTAMINE

Artikkel 20

Materiaalsete vastuvõtutingimuste kitsendamine või tühistamine

1. Liikmesriigid võivad materiaalseid vastuvõtutingimusi kitsendada või erakorralistel ja nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel tühistada kui taotleja:

a) lahkub pädeva ametiasutuse määratud elukohast talle sellest teatamata või ilma pädeva ametiasutuse loata, kui on nõutav sellise loa taotlemine, või

b) ei täida kohaleilmumise kohustusi või teabe andmise nõuet või nõuet ilmuda siseriiklikus õiguses sätestatud

mõistliku aja jooksul varjupaigamenetlusega seoses isiklikele vestlustele või

c) on esitanud korduva taotluse nagu see on määratletud direktiivi .../.../EL (*) artikli 2 punktis q.

Kui taotleja punktides a ja b osutatud juhtude korral leitakse või ta teatab endast vabatahtlikult pädevale ametiasutusele, võetakse kadumise põhjuste põhjal vastu nõuetekohaselt põhjendatud otsus kõikide või mõnede kitsendatud või tühistatud materiaalsete vastuvõtutingimuste tagamise ennistamise kohta.

(*) Artiklis 8 osutatud direktiiv [varjupaigamenetluse direktiiv].

2. Liikmesriigid võivad samuti materiaalseid vastuvõtutingimusi kitsendada, kui nad teevad kindlaks, et taotleja on põhjendamatult jätnud rahvusvahelise kaitse taotluse esitamata võimalikult kiiresti pärast sellesse liikmesriiki saabumist.

3. Liikmesriigid võivad materiaalseid vastuvõtutingimusi kitsendada või need tühistada, kui taotleja on varjanud rahaliste vahendite olemasolu ning on seetõttu materiaalistest vastuvõtutingimustest alusetult kasu saanud.

4. Liikmesriigid võivad määrata kindlaks karistused, mida kohaldatakse majutuskeskuste sisekorraeskirjade tõsise rikkmise või väga vägivaldse käitumise korral.

5. Otsused materiaalsest vastuvõtutingimuste kitsendamisest või tühistamisest võivad käesoleva artikli lõigetes 1, 2, 3 ja 4 osutatud karistuste kohta tehakse igal juhtumil eraldi, objektiivselt ja erapooletult ning neid põhjendatakse. Neid tehakse asjaomase isiku eriolukorda arvesse võttes, eriti artikliga 21 hõlmatud isikute puhul, pidades kinni proportsionaalsuse põhimõttest. Liikmesriigid tagavad igal juhul juurdepääsu vältimatu abi teenustele kooskõlas artikliga 19 ning tagavad kõikidele taotlejatele inimväärse elatustaseme.

6. Liikmesriigid tagavad, et materiaalseid vastuvõtutingimusi ei kitsendata ega tühistata enne, kui lõike 5 kohane otsus on vastu võetud.

IV PEATÜKK

SÄTTED HAAVATAVATE ISIKUTE KOHTA

Artikkel 21

Üldpõhimõte

Liikmesriigid võtavad siseriiklikus õiguses, millega rakendatakse käesolevat direktiivi, arvesse haavatavate isikute, nagu alaealiste, saatjata alaealiste, puudega inimeste, eakate inimeste, rasedate, alaealiste lastega üksikvanemate, inimkaubanduse ohvrite, raske haigusega isikute, vaimse tervise probleemidega isikute ning piinamise või vägistamise ohvrite või isikute, kelle suhtes on tarvitatud muud jõhkrat psühholoogilist, füüsilist või seksuaalset vägivalda, nagu naiste suguelundite moonutamine, eriolukorda.

Artikkel 22

Haavatavate isikute vastuvõtu erivajaduste hindamine

1. Artikli 21 tõhusaks rakendamiseks hindavad liikmesriigid, kas taotlejal on vastuvõtu erivajadused. Liikmesriigid märgivad ka, millist laadi sellised vajadused on.

Hindamine võetakse kasutusele mõistliku aja jooksul pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist ja see võidakse integreerida olemasolevatesse siseriiklikesse menetlustesse. Liikmesriigid tagavad, et selliseid vastuvõtu erivajadusi võetakse kooskõlas käesoleva direktiiviga arvesse ka juhul, kui need on muutunud ilmseks hilisemas varjupaigamenetluse etapis.

Liikmesriigid tagavad, et vastuvõtu erivajadustega isikutele käesoleva direktiivi kohaselt toe andmisel võetakse kogu varjupaigamenetluse jooksul arvesse nende erivajadusi, ja näevad ette nende olukorra asjakohase jälgimise.

2. Lõikes 1 sätestatud hindamist ei pea läbi viima haldusmenetlusena.

3. Artikli 21 kohaselt võib vastuvõtu erivajadustega isikuteks pidada haavatavaid isikuid, kes seega saavad eritoetust vastavalt käesolevale direktiivile.

4. Lõikes 1 sätestatud hindamine ei piira rahvusvahelise kaitse vajaduste hindamist kooskõlas direktiiviga 2011/95/EL.

Artikkel 23

Alaealised

1. Liikmesriigid peavad käesoleva direktiivi alaealistega seotud sätteid rakendades silmas eelkõige lapse parimaid huvisid. Liikmesriigid tagavad alaealise füüsiliseks, vaimseks, hingeliseks, kõlbelseks ja sotsiaalseks arenguks piisava elatustaseme.

2. Lapse parimaid huvisid hinnates võtavad liikmesriigid eelkõige piisavalt arvesse järgmisi tegureid:

a) perekonna taasühinemise võimalused;

b) alaealise heaolu ja sotsiaalne areng, arvestades eelkõige alaealise tausta;

c) ohutus- ja turvalisuskaalutlused, eelkõige siis, kui on oht, et alaealine on inimkaubanduse ohver;

d) alaealise arvamus vastavalt tema vanusele ja küpsusele.

3. Liikmesriigid tagavad, et alaealistel on võimalus artikli 18 lõike 1 punktides a ja b osutatud ruumides ja majutuskeskustes tegeleda vaba aja tegevustega, sealhulgas võimalus tegeleda nende eale kohaste mängude ja huvitegevusega ning tegevusega vabas õhus.

4. Liikmesriigid tagavad juurdepääsu rehabilitatsiooniteenustele nendele alaealistele, kes on langenud mis tahes kuritarvitamise, hooletusse jätmise, ekspluateerimise, piinamise või julma, ebainimliku ja alandava kohtlemise ohvriks või kes on saanud relvastatud konfliktides kannatada, ning tagavad, et välja töötatakse asjakohane vaimse tervise abi ja vajaduse korral pakutakse kvalifitseeritud nõustamist.

5. Liikmesriigid tagavad, et taotlejate alaealsed lapsed või alaealsed taotlejad majutatakse koos oma vanematega, nende vallaliste alaealiste õdede ja vendade või nende eest asjaomase liikmesriigi õiguse või tavade kohaselt vastutava täiskasvanud isikuga, tingimusel et see on asjaomase alaealise parimates huvides.

Artikkel 24

Saatjata alaealsed

1. Liikmesriigid võtavad niipea kui võimalik meetmeid tagamaks, et saatjata alaealist esindaks ja abistaks esindaja, et tal oleks võimalik kasutada käesolevas direktiivis sätestatud õigusi ja täita selles sätestatud kohustusi. Saatjata alaealist teavitatakse viivitamata esindaja määramisest. Esindaja järgib oma ülesannete täitmisel artikli 23 lõike 2 punktis b osutatud lapse parimate huvide põhimõtet ning tal on selleks vajalikud teadmised. Artikli 23 lõike 2 punktis b osutatud alaealise heaolu ja sotsiaalse arengu tagamiseks vahetatakse esindajana tegutsevat isikut üksnes vajaduse korral. Organisationsioonid või isikud, kelle huvid on vastuolus või võivad olla vastuolus saatjata alaealise huvidega, ei sobi esindajaks.

Asjaomased ametiasutused viivad korrapäraselt läbi hindamisi, sealhulgas hinnatakse saatjata alaealise esindamiseks vajalike vahendite kättesaadavust.

2. Saatjata alaealsed, kes on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse, paigutatakse alates hetkest, mil nad territooriumile lubatakse, kuni hetkeni, mil nad on kohustatud vastuvõtva liikmesriigi territooriumilt, kus nad rahvusvahelise kaitse taotluse esitasid või kus seda läbi vaadatakse, lahkuma:

a) täisealiste sugulaste juurde;

b) kasuperekonda;

c) majutuskeskustesse, kus on erivõimalused alaealiste jaoks;

d) muudesse alaealistele sobivatesse majutuskohadesse.

Liikmesriigid võivad paigutada 16aastaseid või sellest vanemaid alaealisi täiskasvanud taotlejate majutuskeskustesse, kui see on artikli 23 lõikes 2 sätestatu kohaselt nende parimates huvides.

Võimaluse korral hoitakse õdesid-vendi koos, võttes arvesse asjaomase alaealise huvisid ning eriti tema vanust ja küpsust. Saatjata alaealiste elukohta muudetakse võimalikult harva.

3. Liikmesriigid alustavad saatjata alaealise pereliikmete otsimist võimalikult kiiresti pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist, kasutades selleks vajaduse korral rahvusvaheliste või muude asjaomaste organisationsioonide abi, kaitstes samas tema parimaid huvisid. Kui alaealise või tema lähisugulaste elu või isikupuutumatus on ohus, eriti kui viimased on jäänud oma päritolumaale, tuleb tagada, et teavet nende isikute kohta kogutakse, töödeldakse ja levitatakse konfidentsiaalselt, et vältida nende julgeoleku ohustamist.

4. Saatjata alaealistega töötavad isikud on saanud ja saavad jätkuvalt asjakohast koolitust selliste alaealiste vajaduste kohta ning nad on mis tahes teabe puhul, mida nad oma töö käigus saavad, kohustatud järgima siseriiklikus õiguses ettenähtud konfidentsiaalsuse eeskirju.

*Artikkel 25***Piinamise või vägivalda ohvrid**

1. Liikmesriigid tagavad, et isikud, kes on langenud piinamise või vägistamise ohvriks või kelle suhtes on kasutatud muud jõhkrat vägivalda, saavad sellise vägivalda põhjustatud kahjude ravimiseks vajalikku abi, eelkõige asjakohast meditsiinilist ja psühholoogilist hooldust või ravi.

2. Piinamise, vägistamise või muu jõhkra vägivalda ohvritega töötavad isikud on saanud ja saavad jätkuvalt asjakohast koolitust selliste isikute vajaduste kohta ning nad on mis tahes teabe puhul, mida nad oma töö käigus saavad, kohustatud järgima siseriiklikus õiguses ettenähtud konfidentsiaalsuse eeskirju.

V PEATÜKK**EDASIKAEBUSED***Artikkel 26***Edasikaebused**

1. Liikmesriigid tagavad, et käesolevast direktiivist tulenevate hüvede andmise, tühistamise või kitsendamisega seotud otsuste või artikli 7 kohaste otsuste vastu, mis mõjutavad taotlejaid individuaalselt, võib esitada edasikaebuse siseriiklikus õiguses ettenähtud korra kohaselt. Vähemalt viimases astmes tagatakse võimalus esitada õigusasutusele edasikaebus või taotleda õigusasutuse kaudu asja uut faktilist ja õiguslikku läbivaatamist.

Liikmesriigid võivad näha ette, et tasuta õigusabi ja esindamist ei võimaldata, kui pädeva asutuse hinnangul ei ole taotleja edasikaebusel või läbivaatamise taotlusel menetluses ilmseid eduvõimalusi. Sel juhul tagavad liikmesriigid, et õigusabi ja esindamist ei piirata omavoliliselt ning taotleja tegelikku juurdepääsu õiguskaitsele ei takistata.

2. Kui õigusasutusele on esitatud lõikes 1 osutatud edasikaebus või asja läbivaatamise taotlus, tagavad liikmesriigid võimaluse saada taotluse korral tasuta õigusabi ja esindamist, niivõrd kui selline abi on vajalik tegeliku juurdepääsu tagamiseks õiguskaitsele. See hõlmab vähemalt vajalike menetlusdokumentide ettevalmistamist ja õigusasutustes taotleja nimel asja arutamisel osalemist.

4. Liikmesriigid võivad samuti:

a) kehtestada tasuta õigusabi ja esindusteenuse pakkumisele rahalised ja/või ajapiirangud, tingimusel et nendega ei piirata põhjendamatult võimalust saada õigusabi ja esindamist;

Tasuta õigusabi ja esindamist võivad pakkuda siseriikliku õiguse alusel tunnustatud kvalifikatsiooniga isikud, kelle huvid ei ole vastuolus või ei saa olla vastuolus taoleja huvidega.

b) ette näha, et tasude ja muude kulude osas ei koheldaks õigusabiga seotud küsimustes taotlejaid soodsamalt kui liikmesriigi enda kodanikke.

3. Liikmesriigid võivad samuti samuti ette näha, et tasuta õigusabi ja esindamist võimaldatakse:

a) üksnes neile, kellel puuduvad piisavad vahendid, ja/või

5. Liikmesriigid võivad nõuda tehtud kulutuste osalist või täielikku korvamist juhul, kui taotleja rahaline olukord on oluliselt paranenud või kui sellise kulutuse tegemine otsustati taotleja esitatud valeandmete põhjal.

b) üksnes teenustega, mida osutavad õigusnõustajad või muud nõustajad, kes on siseriikliku õigusega spetsiaalselt määratud taotlejaid abistama ja esindama.

6. Õigusabi ja esindamise võimaldamise kord nähakse ette siseriiklikus õiguses.

VI PEATÜKK

MEETMED VASTUVÕTUSÜSTEEMI TÕHUSUSE PARANDAMISEKS

Artikkel 27

Pädevad ametiasutused

Liikmesriigid teatavad komisjonile, millised ametiasutused vastutavad direktiivist tulenevate kohustuste täitmise eest. Liikmesriigid teavitavad komisjoni selliste ametiasutuste andmete muutumisest.

Artikkel 28

Juhtimis-, järelevalve- ja kontrollisüsteem

1. Liikmesriigid kehtestavad riigi põhiseaduslikku korda järgides asjakohased mehhanismid, millega tagatakse nõuetekohaselt vastuvõtutingimuste taseme asjakohase juhtimise, järelevalve ja kontrolli kehtestamine.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile asjakohase teabe vastavalt I lisas ettenähtud vormile hiljemalt ... (**).

Artikkel 29

Töötajad ja vahendid

1. Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid tagamaks, et käesolevat direktiivi rakendavad ametiasutused ja muud organisatsioonid on saanud vajalikku põhikoolitust nii mees- kui ka naissoost taotlejate vajaduste kohta.

2. Liikmesriigid eraldavad vajalikke vahendeid seoses käesoleva direktiivi rakendamiseks vajaliku siseriikliku õigusega.

VII PEATÜKK

LÕPPSÄTTED

Artikkel 30

Aruanded

Komisjon esitab hiljemalt ... (*) Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva direktiivi kohaldamise kohta ning teeb vajaduse korral ettepanekuid selle muutmiseks.

Liikmesriigid saadavad komisjonile hiljemalt ... (**) kogu aruande koostamiseks asjakohase teabe.

Pärast esimese aruande esitamist annab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule käesoleva direktiivi kohaldamisest aru vähemalt iga viie aasta järel.

Artikkel 31

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad artiklite 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 ja 30 ning I lisa järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt ... (***). Liikmesriigid edastavad viivitamata komisjonile kõnealuste normide teksti ning kõnealuste normide ja käesoleva direktiivi vahelise vastavustabeli.

Kui liikmesriigid kõnealused normid vastu võtavad, lisavad nad nendesse või nende ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Samuti lisavad nad märkuse, et kehtivates õigus- ja haldusnormides esinevaid viiteid käesoleva direktiiviga kehtetuks tunnistatud direktiivile käsitletakse viidetena käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi ja kõnealuse märkuse sõnastuse näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga hõlmatud valdkonnas nende poolt vastuvõetavate peamiste siseriiklike õigusnormide teksti.

Artikkel 32

Kehtetuks tunnistamine

Direktiiv 2003/9/EÜ tunnistatakse liikmesriikide suhtes, kelle jaoks käesolev direktiiv on siduv, kehtetuks alates ... (****), ilma et see piiraks liikmesriikide kohustusi seoses käesoleva direktiivi siseriiklikusse õigusesse ülevõtmise tähtajaga, mis on sätestatud II lisa B osas.

Viiteid kehtetuks tunnistatud direktiivile käsitletakse viidetena käesolevale direktiivile ja loetakse vastavalt III lisa vastavustabelile.

(*) 48 kuud käesoleva direktiivi jõustumise kuupäevast.

(**) 36 kuud käesoleva direktiivi jõustumise kuupäevast.

(***) 24 kuud käesoleva direktiivi jõustumise kuupäevast.

(****) Päev pärast 24 kuu möödumist käesoleva direktiivi jõustumise kuupäevast.

*Artikkel 33***Jõustumine**

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikleid 13 ja 29 kohaldatakse alates ... (*).

*Artikkel 34***Adressaadid**

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele kooskõlas aluslepingutega.

...

Euroopa Parlamendi nimel
president

...

Nõukogu nimel
eesistuja

...

—

(*) Päev pärast 24 kuu möödumist käesoleva direktiivi jõustumise kuupäevast.

I LISA

Aruandlusvorm teabe esitamiseks, mida liikmesriikidelt nõutakse artikli 28 lõikega 2

Pärast artikli 28 lõikes 2 osutatud kuupäeva saadetakse liikmesriikide esitatav teave uuesti komisjonile, kui siseriiklikus õiguses või tavades on toimunud sisulisi muutusi, mille tulemusena varem esitatud teave ei ole enam ajakohane.

1. Palun selgitage artikli 2 punktide k ja artiklile 22 tuginedes erinevaid meetmeid, mida võetakse vastuvõtu erivajadustega isikute kindlakstegemiseks, sealhulgas seda, millisel hetkel need kasutusele võetakse ja milline on nende mõju nime-
tatud vajaduste rahuldamisele, sealhulgas saatjata alaealiste ning piinamise, vägistamise või muu jõhkra psühholoogilise, füüsilise või seksuaalse vägivalla ohvrite ja inimkaubanduse ohvrite puhul.
2. Esitage täielik teave artiklis 6 sätestatud dokumentide liigi, nimetuse ja vormi kohta.
3. Palun märkige seoses artikliga 15, milline on taotlejate tööturule juurdepääsule seatud võimalike konkreetsete tingi-
muste ulatus, ja kirjeldage neid piiranguid üksikasjalikult.
4. Palun kirjeldage seoses artikli 2 punktiga g, millisel viisil materiaalseid vastuvõtutingimusi pakutakse (st milliseid
vastuvõtutingimusi pakutakse loonusena, rahas või kupongidena või nende kombinatsioonina), ja märkige taotlejatele
makstava päevaraha suurus.
5. Kui see on kohaldatav, siis selgitage palun seoses artikli 17 lõikega 5 võrdlusnäitajat või -näitajaid, mida kohaldatakse
siseriikliku õiguse või tavade kohaselt taotlejatele antava rahalise abi taseme kindlaksmääramisel. Kui taotlejaid kohel-
dakse oma kodanikest vähem soodsalt, siis selgitage selle põhjuseid.

*II LISA***A osa**

Kehtetuks tunnistatud direktiiv

(millele viidatakse artiklis 32)

Nõukogu direktiiv 2003/9/EÜ

(ELT L 31, 6.2.2003, lk 18)

B osa

Siseriiklikku õigusesse ülevõtmise tähtaeg

(millele viidatakse artiklis 32)

Direktiiv	Ülevõtmise tähtaeg
2003/9/EÜ	6. veebruar 2005

III LISA

Vastavustabel

Direktiiv 2003/9/EÜ	Käesolev direktiiv
Artikkel 1	Artikkel 1
Artikli 2 sissejuhatav osa	Artikli 2 sissejuhatav osa
Artikli 2 punkt a	—
Artikli 2 punkt b	—
—	Artikli 2 punkt a
Artikli 2 punkt c	Artikli 2 punkt b
Artikli 2 punkti d sissejuhatav osa	Artikli 2 punkti c sissejuhatav osa
Artikli 2 punkti d alapunkt i	Artikli 2 punkti c esimene taane
Artikli 2 punkti d alapunkt ii	Artikli 2 punkti c teine taane
—	Artikli 2 punkti c kolmas taane
Artikli 2 punktid e, f ja g	—
—	Artikli 2 punkt d
Artikli 2 punkt h	Artikli 2 punkt e
Artikli 2 punkt i	Artikli 2 punkt f
Artikli 2 punkt j	Artikli 2 punkt g
Artikli 2 punkt k	Artikli 2 punkt h
Artikli 2 punkt l	Artikli 2 punkt i
—	Artikli 2 punkt j
—	Artikli 2 punkt k
Artikkel 3	Artikkel 3
Artikkel 4	Artikkel 4
Artikkel 5	Artikkel 5
Artikli 6 lõiked 1 kuni 5	Artikli 6 lõiked 1 kuni 5
—	Artikli 6 lõige 6
Artikli 7 lõiked 1 ja 2	Artikli 7 lõiked 1 ja 2
Artikli 7 lõige 3	—
Artikli 7 lõiked 4 kuni 6	Artikli 7 lõiked 3 kuni 5
—	Artikkel 8
—	Artikkel 9
—	Artikkel 10
—	Artikkel 11

Direktiiv 2003/9/EÜ	Käesolev direktiiv
Artikkel 8	Artikkel 12
Artikkel 9	Artikkel 13
Artikli 10 lõige 1	Artikli 14 lõige 1
Artikli 10 lõige 2	Artikli 14 lõike 2 esimene lõik
—	Artikli 14 lõike 2 teine lõik
Artikli 10 lõige 3	Artikli 14 lõige 3
Artikli 11 lõige 1	—
—	Artikli 15 lõige 1
Artikli 11 lõige 2	Artikli 15 lõige 2
Artikli 11 lõige 3	Artikli 15 lõige 3
Artikli 11 lõige 4	—
Artikkel 12	Artikkel 16
Artikli 13 lõiked 1 kuni 4	Artikli 17 lõiked 1 kuni 4
Artikli 13 lõige 5	—
—	Artikli 17 lõige 5
Artikli 14 lõige 1	Artikli 18 lõige 1
Artikli 14 lõike 2 esimese lõigu sissejuhatav osa, punktid a ja b	Artikli 18 lõike 2 sissejuhatav osa, punktid a ja b
Artikli 14 lõige 7	Artikli 18 lõike 2 punkt c
—	Artikli 18 lõige 3
Artikli 14 lõike 2 teine lõik	Artikli 18 lõige 4
Artikli 14 lõige 3	—
—	Artikli 18 lõige 5
Artikli 14 lõige 4	Artikli 18 lõige 6
Artikli 14 lõige 5	Artikli 18 lõige 7
Artikli 14 lõige 6	Artikli 18 lõige 8
Artikli 14 lõike 8 esimese lõigu sissejuhatava osa esimene taane	Artikli 18 lõike 9 esimese lõigu sissejuhatava osa punkt a
Artikli 14 lõike 8 esimese lõigu teine taane	—
Artikli 14 lõike 8 esimese lõigu kolmas taane	Artikli 18 lõike 9 esimese lõigu punkt b
Artikli 14 lõike 8 esimese lõigu neljas taane	—
Artikli 14 lõike 8 teine lõik	Artikli 18 lõike 9 teine lõik
Artikkel 15	Artikkel 19

Direktiiv 2003/9/EÜ	Käesolev direktiiv
Artikli 16 lõike 1 sissejuhatav osa	Artikli 20 lõike 1 sissejuhatav osa
Artikli 16 lõike 1 punkti a esimese lõigu esimene, teine ja kolmas taane	Artikli 20 lõike 1 esimese lõigu punktid a, b ja c
Artikli 16 lõike 1 punkti a teine lõik	Artikli 20 lõike 1 teine lõik
Artikli 16 lõike 1 punkt b	—
Artikli 16 lõige 2	—
—	Artikli 20 lõiked 2 ja 3
Artikli 16 lõiked 3 kuni 5	Artikli 20 lõiked 4 kuni 6
Artikli 17 lõige 1	Artikkel 21
Artikli 17 lõige 2	—
—	Artikkel 22
Artikli 18 lõige 1	Artikli 23 lõige 1
—	Artikli 23 lõiked 2 ja 3
Artikli 18 lõige 2	Artikli 23 lõige 4
—	Artikli 23 lõige 5
Artikkel 19	Artikkel 24
Artikkel 20	Artikli 25 lõige 1
—	Artikli 25 lõige 2
Artikli 21 lõige 1	Artikli 26 lõige 1
—	Artikli 26 lõige 2 kuni 5
Artikli 21 lõige 2	Artikli 26 lõige 6
Artikkel 22	—
—	Artikkel 27
Artikkel 23	Artikli 28 lõige 1
—	Artikli 28 lõige 2
Artikkel 24	Artikkel 29
Artikkel 25	Artikkel 30
Artikkel 26	Artikkel 31
—	Artikkel 32
Artikkel 27	Artikli 33 esimene lõik
—	Artikli 33 teine lõik
Artikkel 28	Artikkel 34
—	I lisa
—	II lisa
—	III lisa

NÕUKOGU PÕHJENDUSED

I. SISSEJUHATUS

7. juunil 2011. aastal sai nõukogu komisjonilt muudetud ettepaneku Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi kohta, millega sätestatakse varjupaigataotlejate vastuvõtu nõuded (uuesti sõnastatud) (11214/11). Komisjon muutis oma esialgset 9. detsembri 2008. aasta vastuvõtutingimuste direktiivi ettepanekut (16913/1/08 REV1), võttes arvesse Euroopa Parlamendi esimese lugemise seisukohta, mille üle hääletati 7. mail 2009 (9333/09), ning nõukogus avaldatud arvamusi.

Viivituste vältimiseks töötas Euroopa Parlament välja oma läbirääkimispositsiooni komisjoni muudetud ettepaneku suhtes, võttes muudetud ettepaneku puhul arvesse oma esimese lugemise seisukohta esialgse ettepaneku suhtes.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 16. juulil 2009 vastu arvamuse komisjoni esialgse ettepaneku kohta (SOC/332 - CESE 1209/2009). Komitee otsustas 26. ja 27. oktoobril 2011 mitte koostada uut arvamust muudetud ettepaneku kohta. Regioonide Komitee võttis arvamuse esialgse ettepaneku kohta vastu oma täiskogu istungjärgul 6. ja 7. oktoobril 2009 (CdR 90/2009 fin) ja otsustas 18. oktoobril 2011 mitte esitada arvamust muudetud ettepaneku kohta, vaid teavitada nõukogu oma seisukohtadest nõukogu peasekretärile saadetava kirja teel (18840/11).

Oma istungitel 25. ja 26. oktoobril 2012 kinnitas nõukogu poliitilise kokkuleppe muudetud ettepaneku kohta (14112/1/12 REV1).

Vastavalt Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokollile nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) ei osale Ühendkuningriik ja Iirimaa uuesti sõnastatud vastuvõtutingimuste direktiivi kohaldamisel. Taani seisukohta käsitleva protokolliga kohaselt ei osale Taani direktiivi vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.

II. ETTEPANEKU EESMÄRK

Vastuvõtutingimuste direktiivis kehtestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtmise nõuded. Uuesti sõnastatud vastuvõtutingimuste direktiiv on osa varjupaiga valdkonna seadusandlikest ettepanekutest, mille komisjon esitas vastavalt Euroopa Ülemkogu võetud kohustusele luua aastaks 2012 Euroopa ühine varjupaigasüsteem.

Uuesti sõnastatud vastuvõtutingimuste direktiivi eesmärk on tagada asjakohased ja võrreldavad vastuvõtutingimused direktiiviga seotud liikmesriikides, põhiõiguste austamine, võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu kujunevat kohtupraktikat, ning vastavus muude varjupaigalaste õigusaktidega.

III. NÕUKOGU ESIMISE LUGEMISE SEISUKOHA ANALÜÜS

A. Üldised märkused

Euroopa Parlament ja nõukogu on pidanud komisjoni muudetud ettepaneku alusel läbirääkimisi, eesmärgiga saavutada kokkulepe nõukogu esimese lugemise seisukoha vastuvõtmise etapis. Nõukogu seisukoha tekst kajastab täiel määral kahe kaasseadusandja vahel saavutatud kompromissi. See kompromiss tagab rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtmise rangemad ja paremini ühtlustatud nõuded, eelkõige haavatavate isikute puhul, kellel on vastuvõtu erivajadused. Samal ajal kajastab kompromiss vajadust eeskirjade järele, mis võimaldaksid tõhusat rakendamist, võttes arvesse erinevaid riiklike õigussüsteeme, ning eeskirjade järele, mille abil saaks võidelda varjupaigamenetluse kuritarvitamise vastu. Samuti on kompromissi eesmärk vältida tarbetut haldus- ja finantskoormust liikmesriikidele.

B. Põhiküsimused

Nõukogu esimese lugemise seisukohas kajastuva kompromisstekstiga kohandatakse praegu kehtivat direktiivi ⁽¹⁾ järgmistes põhiküsimustes.

1. Pereliikmete ja leibkonna mõistete määratlemine

Esimese lugemise seisukohas kajastuva kompromisstekstiga sätestatakse erinevate varjupaigaaalaste õigusaktide ühtsus, viies pereliikmete mõiste vastavusse uuesti sõnastatud kvalifitseerumise direktiivis ⁽²⁾ kasutatava mõistega. Võrreldes praegu kehtivas vastuvõtutingimuste direktiivis kasutatava mõistega, mis hõlmab abikaasat või vabaabielukaaslast ja vallalisi lapsi, laiendatakse mõistet ka taotleja isale, emale või muule tema eest vastutavale täiskasvanule, tingimusel, et taotleja on alaealine ja ei ole abielus.

Lisaks sisaldab nõukogu esimese lugemise seisukoht uusi sätteid seoses leibkondadega. Esiteks peavad liikmesriigid võimaluse piires tagama, et vastuvõtu erivajadustega täiskasvanud ülalpeetavad taotlejad majutatakse koos täiskasvanud lähisugulastega, kes juba viibivad samas liikmesriigis ja kes vastutavad nende eest asjaomase liikmesriigi õiguse või tavade kohaselt. Teiseks peavad liikmesriigid tagama, et taotlejate alaealsed lapsed või alaealsed taotlejad majutatakse koos oma vanematega või nende eest vastutava täiskasvanuga või nende vallaliste alaealiste õdede ja vendadega, tingimusel et see on asjaomase alaealise huvides.

2. Kinnipidamine

Esimese lugemise seisukohas kajastuva kompromisstekstiga kehtestatakse ulatuslik õigusraamistik, millega reguleeritakse rahvusvahelise kaitse taotlejate kinnipidamist. Raamistik hõlmab eeskirju kinnipidamise põhjuste kohta, kinnipeetud taotlejate tagatiste kohta ning haavatavate isikute ja vastuvõtu erivajadustega isikute kinnipidamise kohta.

2.1 Kinnipidamise põhjused

Kinnipidamise põhjuste loetelu on koostatud vastavalt rahvusvahelisele õigusele ning Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktikale, võttes arvesse liikmesriikide vajadust võidelda tõhusalt süsteemi kuritarvitavate taotlustega. Loetelusse kuuluvad kinnipidamise põhjused, mis on ära toodud Euroopa Nõukogu soovitusel, millele on lisatud viide kinnipidamisele Dublini määruse alusel. Lisaks on nõukogu seisukohas ära toodud kinnipidamise põhjus isikute puhul, keda peetakse kinni tagasisaatisdirektiivi ⁽³⁾ kohaselt tagasisaamise ettevalmistamiseks ja/või väljasaatmise läbiviimiseks. Sellistel juhtudel peab liikmesriik objektiviivsete kriteeriumite alusel (sealhulgas asjaolu, et taotlejal on juba olnud võimalus saada juurdepääs varjupaigamenetlusele) põhjendama, et on piisavalt alust arvata, et taotleja esitab rahvusvahelise kaitse taotluse üksnes eesmärgiga lükata edasi või nurjata tema tagasisaamist käsitleva otsuse täideviimist.

2.2 Tagatised kinnipeetud varjupaigataotlejatele

Võttes arvesse erinevate riikide õigussüsteeme, sisaldub esimese lugemise seisukohas kajastuvas kompromisstekstis säte, et kui kinnipidamiseks on korralduse andnud haldusasutus, siis näevad liikmesriigid ette kas kinnipidamise õiguspärasuse kiire kohtuliku läbivaatamise ametiülesande korras ja/või kui taotleja taotleb rahvusvahelist kaitset. Ametiülesande korras teostatava läbivaatamise puhul vaadatakse kinnipidamise õiguspärasus läbi võimalikult kiiresti alates kinnipidamise algusest. Taotleja esitatud

⁽¹⁾ Nõukogu direktiiv 2003/9/EÜ, millega sätestatakse varjupaigataotlejate vastuvõtu miinimumnõuded (ELT L 31, 6.2.2003, lk 18).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (ELT L 337, 20.12.2011, lk 9).

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaamisel (ELT L 348, 24.12.2008, lk 98).

taotlusel teostatava läbivaatamise korral tuleb kinnipidamise õiguspärasus läbi vaadata võimalikult kiiresti pärast asjakohaste menetluste alustamist. Liikmesriigid peavad määravad oma siseriiklikus õiguses kindlaks ajavahemiku, mille jooksul läbivaatamine tuleb läbi viia.

Et kaitsta õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, teavitatakse kinnipeetud rahvusvahelise kaitse taotlejat viivitamatult kirjalikult kinnipidamise põhjustest, riiklikes õigusaktides sätestatud menetlustest kinnipidamiskorralduse vaidlustamiseks ning võimalusest taotleda tasuta õigusabi ja esindamist. Seda tuleb teha keeles, mida taotleja mõistab või mille puhul on põhjust oletada, et ta seda mõistab.

Tasuta õigusabi ja esindamise osas viiakse esimese lugemise seisukohaga vastuvõtutingimuste direktiivi tekst vastavusse praegu kehtiva varjupaigamenetluse direktiivi⁽¹⁾ tekstiga, kuid see ei hõlma taotluse põhjendatuse kontrolli, millega hinnatakse, kas läbivaatamise tõenäolist tulemuslikkust arvestades tuleks võimaldada tasuta õigusabi ja esindamist. Peale selle on täpsustatud, et tasuta õigusabi ja esindamist võivad pakkuda siseriikliku õiguse alusel tunnustatud kvalifikatsiooniga isikud, kelle huvid ei ole vastuolus rahvusvahelise kaitse taotleja huvidega.

2.3 Kinnipidamistingimused

Kinnipidamistingimuste sätetega määratletakse selliste rahvusvahelise kaitse taotlejate õigused, keda peetakse kinni varjupaigamenetluse kohaselt. Sellisel juhul hoitakse taotlejaid tavaliselt spetsiaalsetes vastuvõturajatistes. Taotlejaid tuleb hoida võimaluste piires eraldi muudest kolmandate riikide kodanikest. Kui taotlejaid peetakse kinni vanglas, tuleb neid alati hoida kurjategijatest eraldi. Sõltumata kinnipidamise tingimustest, säilivad taotlejatel direktiivi kohased õigused, sealhulgas õigus eraelu puutumatusel suhtlemisel esindajate või pere liikmetega.

2.4 Haavatavate isikute ja vastuvõtu erivajadustega isikute kinnipidamine

Esimese lugemise seisukohas kajastuv kompromiss hõlmab erisätteid seoses haavatavate isikute ja vastuvõtu erivajadustega isikute kinnipidamisega. Haavatavatest isikutest kinnipeetud taotlejate tervis, sealhulgas vaimne tervis, peab olema siseriiklikele asutustele esmatahtis. Haavatavate isikute kinnipidamise korral peavad liikmesriigid lisaks tagama regulaarse järelevalve ja piisava toe, võttes arvesse nende isikute eriolukorda, sealhulgas nende tervist.

Vastavalt ÜRO lapse õiguste konventsioonile on kindlaks määratud, et alaealisi võidakse kinni pidada ainult äärmusliku abinõuna ja saatjata alaealisi võidakse kinni pidada ainult eriolukorras ja mitte kunagi vanglas.

3. Juurdepääs tööturule

Esimese lugemise seisukohas kajastavas kompromisstekstis vähendatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate tööturule juurdepääsu ajalist piirangut kaheteistkümnelt kuult üheksale kuule. Juurdepääsu lubamine kolm kuud varem põhineb kahel teineteist tasakaalustaval kaalutlusel: ühelt poolt muudab varasem tööturule juurdepääs taotleja varem majanduslikult iseseisvaks, vähendades seeläbi riski, et ta satub töötama mustal turul ja vähendades vajadust riikliku abi järele, ning varasem juurdepääs võimaldab neil kergemini vastuvõtvasse ühiskonda sisse elada; teiselt poolt võib varajasem juurdepääs meelitada majanduslikel põhjustel rändajaid, kellel ei ole õigust rahvusvahelisele kaitsele, varjupaigamenetlust ära kasutama.

⁽¹⁾ Nõukogu direktiiv 2005/85/EÜ liikmesriikides pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise menetluse miinimumnõuete kohta (ELT L 326, 13.12.2005, lk 13).

4. Materiaalsed vastuvõtutingimused

Esimese lugemise seisukohas kajastuva kompromissiga kehtestatakse, et liikmesriigid tagavad rahvusvahelise kaitse taotlejatele materiaalsed vastuvõtutingimused rahalise toetuse või kupongidena, mille summa määratakse kindlaks nende taseme(te) alusel, mis on asjaomase liikmesriigi poolt kas õigusaktide või tavadega kindlaks määratud selleks, et tagada oma kodanikele piisav elatustase. On kindlaks määratud, et liikmesriigid võivad võimaldada varjupaigataotlejatele oma kodanikega võrreldes vähem soodsat kohtlemist, eelkõige juhul, kui materiaalsed abi antakse osaliselt loonusena või kui eespool nimetatud kodanike puhul kohaldatava(te) taseme(te)ga püütakse tagada elatustase, mis on rahvusvahelise kaitse taotlejatele ette nähtust kõrgem.

Esimese lugemise seisukohaga kehtestatakse ka muudetud kord materiaalsete vastuvõtutingimuste kitsendamiseks või tühistamiseks. Liikmesriigid peavad tagama rahvusvahelise kaitse taotlejatele väärrika elatustaseme. Samuti on liikmesriikidel lubatud kitsendada või erandjuhtudel ja nõuetekohase põhjendusega tühistada materiaalseid vastuvõtutingimusi, kui taotleja hülgab oma elukoha, ei ilmu kohtumistele või on esitanud täiendava taotluse. Lisaks on endiselt võimalik materiaalsete vastuvõtutingimuste kitsendamine, kui isik ei ole esitanud taotlust esimesel võimalusel. Lõpuks on liikmesriikidel, nagu praegu kehtiva direktiivi puhul, võimalik tingimusi kitsendada või need tühistada, kui taotleja on varjanud rahaliste vahendite olemasolu.

5. Haavatavad vastuvõtu erivajadustega isikud

Esimese lugemise seisukohas kajastuva kompromissiga kehtestatakse liikmesriikidele kohustus hinnata haavatavate isikute vastuvõtu eritingimusi. Naiste suguelundite moonutamise ohvrid lisatakse haavatavate isikute kategooriate mittetäielikku loetellu. Tarbetu halduskoormuse vähendamise huvides märgitakse, et selline hindamine ei pea toimuma haldusmenetluse teel ja liikmesriigid võivad lisada hindamise olemasolevatele riiklikele menetlustele.

6. Tasuta õigusabi ja esindamine

Rahvusvahelise kaitse taotlejatel on õigus tõhusale õiguskaitsevahendile, kui nad esitavad kaebuse hüvitiste andmise, tühistamise või kitsendamisega seotud otsuste vastu või elukoha ja liikumisvabadusega seotud otsuste vastu. Sellistel juhtudel on tasuta õigusabi ja esindamise võimaldamise tingimused samad kui kinnipidamiskorralduse edasikaebamise puhul, selle erandiga, et liikmesriigid võivad ette näha, et tasuta õigusabi ja esindamist ei võimaldata, kui pädeva asutuse hinnangul ei ole edasikaebusel ilmseid eduvõimalusi.

7. Muud olulised küsimused

Muud olulised küsimused nõukogu esimese lugemise seisukohas, mille suhtes nõukogu ja Euroopa Parlament kompromissi saavutasid, hõlmavad järgmist:

- „esindaja” mõiste täpsustamine, et saatjata alaealistel oleks võimalik täielikumalt kasutada vastuvõtutingimuste direktiivis sätestatud õigusi ja täita selles sätestatud kohustusi. o
- Liikmesriigid tohi seada vastuvõtutingimuste tagamise tingimuseks tarbetuid ja ebaproportsionaalseid dokumendinõudeid või muid haldusnõudeid. o
- Liikmesriigid peavad tagama, et rahvusvahelise kaitse taotlejad saavad vajalikke tervishoiuteenuseid, mis hõlmavad vähemalt vältimatut abi ning haiguste ja raskete vaimsete häirete põhiravi. Veel on märgitud, et liikmesriigid peavad tagama vastuvõtu erivajadustega taotlejatele vajaliku arsti- või muu abi, sealhulgas vajaduse korral asjakohase vaimsete häirete ravi. o

- Liikmesriigid peavad alustama saatjata alaealise pereliikmete otsimist võimalikult kiiresti pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist, kasutades selleks vajaduse korral rahvusvaheliste või muude asjaomaste organisatsioonide abi, kaitstes samas alaealise huviseid. o
- Liikmesriigid peavad tagama, et isikud, kes on langenud piinamise või vägistamise ohvriks või kelle suhtes on kasutatud muud jõhkrat vägivalda, saavad vajalikku ravi, eelkõige asjakohast meditsiinilist ja psühholoogilist hooldust või ravi. Lisaks on selliste inimestega töötavad isikud saanud ja saavad jätkuvalt asjakohast koolitust ning nad on kohustatud järgima konfidentsiaalsuse eeskirju. o
- Selleks et komisjon saaks jälgida direktiivi rakendamist, peavad liikmesriigid esitama komisjonile teavet selle rakendamise kohta.

IV. KOKKUVÕTE

Nõukogu esimese lugemise seisukoht kajastab kompromissi, milleni jõuti nõukogu ja Euroopa Parlamendi vahelistel läbirääkimistel, mille läbiviimist hõlbustas komisjon. Euroopa Parlamendi kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni (LIBE) esimees kinnitas kompromissi kirjaga alaliste esindajate komitee eesistujale (13885/12). Selles kirjas teatas LIBE komisjoni esimees, et ta soovib LIBE komisjoni liikmetel ja seejärel täiskogul kiita nõukogu esimese lugemise seisukoht pärast selle viimistlemist mõlema institutsiooni õiguskeele ekspertide poolt muudatusteta heaks parlamendi teisel lugemisel. Muutes vastuvõtutingimuste direktiivi, paigutab Euroopa Liit veel ühe olulise ehituskivi Euroopa ühise varjupaigasüsteemi rajatisse.
